

MILLENNIUMI ESZTENDŐ GYÍMESKÖZÉPLOKON

Gyímesből már másodszer is régen elköltözött az ezeréves határ, de azért a gyímesi csángó – magyarok lelkükben mindig magyarnak maradtak. Szép magyar beszédükkel, archaikus imáikkal, dalaikkal és táncaikkal mostanában gyakran jelen vannak az anyaország színpadjain, rádió és televíziós műsoraiban. És történelmi legendáik hősei ma is Szent László, Mátyás király, katona dalaikban pedig így énekelnek :

„ Ferenc Jóska ha be visz katonának
Adjon lovat, mert én gyalog nem járok...” vagy
„Románia felé nem tudjuk mű az utat
Örmester úr, mutassa meg az utat
Megmutatom, jó fiaim, én is elmegyek
A nagy Isten tudja, ki jó vissza veletek...”

Feledhetetlen számomra az a pillanat, amikor egyik adatközlőtől tudakoltam magyarság tudatáról és nem tudom miért, talán mert a kérdésem sértően hatott az öreg mindenttudó Hosszú Fülöpre, ő mérgesen szinte rámförmedt:

- Hát te ezt mért kérded? Én magyarul imádkozom, magyarul káromkodom, úgy énekelek, úgy álmodozom, akkor miért kérded, hogy minek érzem magam? Többet itt senkitőlilyent nem kérdeztem!

Mostanság jó érzés azt tudni, hogy a magyarság , az össznemzetbe mi is beletartozunk. Amikor Orbán Viktor miniszterelnök megismételte néhai Antal József szavait, gondolatait, miszerint mi is, akiktől elköltöztek a határok, tagjai vagyunk a magyar nemzetnek. Napokig beszéltek Gyímes szerte :

- Hallottátok, megemlítette ünnepi beszédében a gyímesi csángókat is!

És Középlak lakossága tettekkel köszöntötte a millenniumi évet. Először is ünnepségsorozatot tartottak a megállói iskola- épület felépítésének száz éves évfordulója alkalmából. Az iskola 1992-ben kilépett a számok személytelen világából és felvette a Mailáth Gusztáv Károly nevet, mert az épületet a nagy erdélyi püspök építtette saját költségén kerek száz évvel ezelőtt, 1900 júliusában adták át használatra a helyi csángó közösségnek. Az épület a mai napig a falu büszkesége, úgy stílusa, mint a benne folyó tanítás elismerést és hálát vált ki az utókorból. Ezért gondolkozott úgy az iskola vezetősége, hogy bronz emléktáblát állít az iskolaépítő püspök arcképével annak tiszteletére. Az ünnepség hálaadási misével kezdődött a helyi katolikus teklomban, majd az ünneplő közönség bevonult az emlékműhöz, Tankkó Gyula leleplezte , Szilveszter Imre plébános pedig felszentelte a domborművet. Az alkotás Bodó Levente szentkeresztbányai képzőművész munkája, bronzból készült és a portrén kívül a következő felirat látható :”

„ Állította az iskola építésének 100 éves évfordulójára a hálás utókor”

A felszentelés után Molnár Gizella sepsiszentgyörgyi színművésznő , a község szülöttje gyönyörű szavalattal lepte meg az ünneplő közönséget . Az ünnepély a helyi kultúrotthonban folytatódott. Érdekessége volt az ünnepségnek, hogy a szülőken, tanulókon ,tanárokon és a támogató vállalkozókon kívül részt vettek egykori tanítványok, elszármazott híres emberek és az iskola egykori tanítói, tanárai . Az iskola igazgatója ismertette Gróf Mailáth Gusztáv Károly életútját és az erdélyi magyarság számára oly áldásos tevékenységét. Azután Ferenc Árpád valamikori kántor tanító mesélt régi időkről és személyes élményeiről a nagy püspökkel való találkozásai alkalmával.

Szócs János muzeológus történész , az iskola egykori igazgatója, Gyímes szülöttje, a gyímesi oktatás kezdeteiről és történetéről értekezett , kutatásai alapján, egészen 1948-ig. Az előadás igazi oktatástörténeti lecke volt. Kiemelte a Mailáth G. Károly iskola óri-

ási szerepét 1918 után , amikor felekezeti iskolaként szolgálta a magyarnyelvű oktatás ügyét a Gyimesvölgyében.

Az iskola jelenkori igazgatója a továbbiakban az oktatás folyamatáról beszélt 1948-tól napjainkig, majd következett az iskolások, óvodások lelketmelegítő műsora. A műsort a minden magyarok imádsága, a Himnusz zárta. Végül meghívtak, egykori és mostani tanerők, támogatók közös ebéden vettek részt és elbeszélgettek az iskola múltjáról, jelenéről és a távlati lehetőségekről.

De ki is volt tulajdonképpen Gróf Mailáth Gusztáv Károly erdélyi püspök ?

1864-ben született Bakócán, Baranya vármegyében. Édesapja , Majláth György, országbíró, a Kúria elnöke volt, édesanyja Hillebrandt Stefánia bárónő. A családban ő volt a hetedik gyermek. Beteges gyermekként élte meg gyermekkorát és. A középiskolai osztály- vizsgákat Pécsen, majd a budapesti királyi egyetem főgimnáziumában tette le, itt is érettségizett jeles eredménnyel. Félévig Strassburgban jogot tanult de 1883-ban édesapja tragikus halála, akit tolvajok gyilkoltak meg, megérlelte benne azt a szándékot, hogy a papi pályát válassza. A teológiát Bécsben végezte. A biboros primás felismerte benne a jó papot és kiváló pedagógust és 1888 és 1895 között Esztergomban a papnövendékek tanulmányi felügyeletét végzi. 1895-ben Komáromban helyettes plébános . Itt építeti saját költségén az első elemi iskolát. Mindig is támogatta az iskolákat , az odaadó és szeretetteljes nevelési módot tartotta szemelőtt. Neve ismerté vált és 1897-ben kinevezték Gyulafehérvárra segédpüspöknek, majd címzetes püspök lett. Nyomban megkezdte a bérmaútját és bejárta az egész egyházmegyéjét , felleltározva hol mire is van szüksége a katolikus közösségeknek. Óriási vagyonából iskolákat, tanítói lakásokat építtetett, orgonákat vásárolt a rászoruló közösségeknek. Évente mintegy 90.000 koronát költött ilyen célokra, hangsúlyozom, a saját vagyonából! Különösen nagy érdeklődést mutatott az ifjúság iránt, talán kárpótolva ezzel beteges gyermekkorát és mivel bennük látta a jövőt. Lendületes működése eredményeként nem csak a hitélet, hanem a katolikus középfokú oktatás is fellendült. Mindig szeretettel közeledett a szenvedőkhöz, így az első világháború idején a püspöki palotát kórházzá alakította át , sorra járta a katona – kórházakat , sőt a harctereken is megfordult. De az igazi tragédia még ezután következett! A Trianon-i békeszerződéssel Magyarország területeinek jelentős része idegen uralom alá került, ami hatással volt az egyházra de az iskolákra is! De Mailáth Gusztáv Károly püspök az erdélyi magyarok bizalmas támasza maradt. Soha nem vallott erőszakos, szélsőséges nézeteket. A diákok és a fiatalok püspökének is nevezték őt. De egy ember végeredményben annyit ér, amennyit magaután hagy! És Mailáth Gusztáv Károly rengeteg kézzelfogható dolgot hagyott magaután. Többek között Ő építtette a róla elnevezett Gyulafehérvár-i Majláth Gimnáziumot is, amely az 1948-as államosítással a kommunista román állam tulajdonába került. De Ő építtette a gyimesközéploki iskolát is, amely ma is a község büszkesége és szintén az építő püspök nevét viseli. Nagyban hozzájárult a Csíkszereda-i Főgimnázium építéséhez is. 1918 után sokat fáradozott az egyházi intézmények és katolikus iskolák megvédéséért és fennmaradásukért. Mindent megpróbált annak érdekében, hogy az akkori román hatalomnál, személyesen Ferdinánd királynál engedményeket vívjon ki. Amerre csak járt, a diákok és általában a hívek százai lelkesen fogadták. A fáradhatatlan apostoli munka felemésztette az amúgy is gyenge egészségét. 1936-ban segédpüspököt neveztek mellé .Egy ilyen bérválásra emlékeznek vissza a gyimesi öregek, amikor a szeretett püspökük csak az ablakból integetett híveinek, már nem tudott szelid szavaival lekeket gyógyítani! 1938-tól már egy budapesti szanatóriumban keresi a gyógyulást és itt éri a megtiszteltető hír, miszerint kedves tanítványát, Márton Áront nevezték ki püspökké. Így is találkozhatnak a nagy

személyiségek! Most már tudta, hogy az egyházmegye kormányzása biztos kezekbe került. 1940-ben halt meg.

... A középloki domborművet a hálás utódok készítették és a sorból egyike azoknak a művészi alkotásoknak, amelyekkel a magyar kisközösségek fejet hajtának építő elődjük emlékének!

A gyimesi csángók nem csak ünnepelni tudnak, hanem képesek századok vasfogát kiálló építkezéseket hagyni maguk után. Így a millenniumi évben fejezték be azt a gyönyörű templomot, amelyet a Hidegség völgyében építettek. Nem azért mintha Középlokon nem volna templom! Szép, nagy templomuk van a község központban is. De a Gyimesvölgye jellegzetes hegyi, alpesi táj, Középlok mintegy 25 km hosszúságban a völgyekben, patakokban fekszik és ezek mind lakott völgyek, patakok. Valamikor a központi templomba jártak a falu minden részéről misére. Szekerrel, szánnal, gyalog jöttek. De ez sokuknak jövet-menet húsz kilométernyi útát is jelentett. És gondoljunk arra, hogy itt a templomban naponta van valamilyen esemény: mise, keresztelő, vecsernye, roráté, évfordulós mise, kortárs találkozó misé stb. Ilyen esetben nehéz olyan messziről templomba járni. Ezért már előbb is építettek kisebb kápolna-templomocskákat, Hidegségen, amely a leghosszabb lakott völgy, három ilyen kápolna, kis templom is van. Egy nagyobb templom építésének a gondolata már régebb is foglalkoztatta a Hidegség völgyieket. Ahová az új templom épült, már ott is létezett egy nagyobb kápolna. 1994-ben szentélyt is építettek melléje. Aztán látva, hogy plébánosuk, Szilveszter Imre, aki méltán kapta a falutól az „építő pap” nevet, melléjük áll, sőt óriási bátorsággal átveszi a kezdeményezést és az egész munkálatok szervezését és vezetését, 1994-ben elhatározták, hogy ők olyan templomot építenek, amelyikre majd unokáik is büszkék lehetnek. A templomot fenn, a Bükkhavas és Barackos patakok találkozásához építették, közel a hegyekhez. Itt valamikor megszokott dolog volt a kaláka munka, egymást így segítették a sürgős tennivalókban. Már a legnagyobb székely, Orbán Balázs is felfigyelt arra, hogy a gyimesiek kalákaival építettek papi lakot, iskolát, kántori lakást. Ez alkalommal is így történt, az egész Középlok összefogott. Jogos volt a hidegségiek elvárása, hiszen ők is bármikor szükség volt rá, elmentek a község bármelyik távoli sarkába és önzetlenül kalákáztak. Tudták, hogy őket sem hagyja cserbe a nagyobb közösség. Nagy bátorság volt a plébános részéről is ebben a gazdasági helyzetben ilyen óriási munkába belevágni, de bátorságát jó szervező készségére és az emberek segítő készségére alapozta. Lépésről lépésre készülgettek, gyűjtögették az építkezési anyagot. A templom tervét Káldy Gyula magyarországi építész ingyen elkészítette, Sata Ignác csíki építész honosította és 1999 áprilisében hozzáfogtak az építéshez. A kivitelező egy csíkszeredai cég, a csoportot a szintén gyimesi Póra Tibor mérnök vezette. A templomban 300 ülőhely van, de búcsú alkalmával akár ezer hívő is imádkozhat ott. A költségek ára egy és félmilliárd lei. De ebben nincs benne az a rengeteg faanyag, amit a helyi gazdák és vállalkozók adtak az építkezéshez. Amint a plébános úr elmondja, külföldi jótévedőktől is kaptak némi segítséget, de a pénz nagyrésze és a faanyag itt helyben gyűlt össze. Átlagban minden család 150.000 lejrel járult hozzá az építkezéshez, de volt olyan vállalkozó is, aki 50.000.000 lejt fizetett, egyetlen kikötéssel, hogy tekintsenek el a neve említésétől. A templom klasszikus, hajós, hagyományos stílusban épült, persze sok modern elem bevitelével. Helyi jellegű a belső gerendázás, valamint egyes faburkolatok beiktatása is. A templom patronus védőszentje Szent István. Az Ő tiszteletére a millenniumi évben augusztus 20- ra ünnepelni gyűlt össze a község lakossága, a magyarországi testvértelepülések, egyházi személyiségek, meghívták és ünnepélyesen felszentelték azt.

. A templom tetején a 2000-es szám kilométerekre ellátszik és azt hirdeti, hogy itt még ebben az esztendőben egy erős magyar közösség élt. A sok munka, áldozat meghozta a

gyümölcsét : gyönyörű templomot vett tulajdonába a katolikus közösség, amelyet egyben tart a közös építkezés, a közös hit , a múlt, a jelen és jövő.

Gazdag évet hagy maga mögött Gyimesközéplok. Ünnepezt, épített ! Tette mindezt valahol az ezeréves határon, de Románia közepén!

Gyimesközéplok, 2000 december 10.

Tankó Gyula